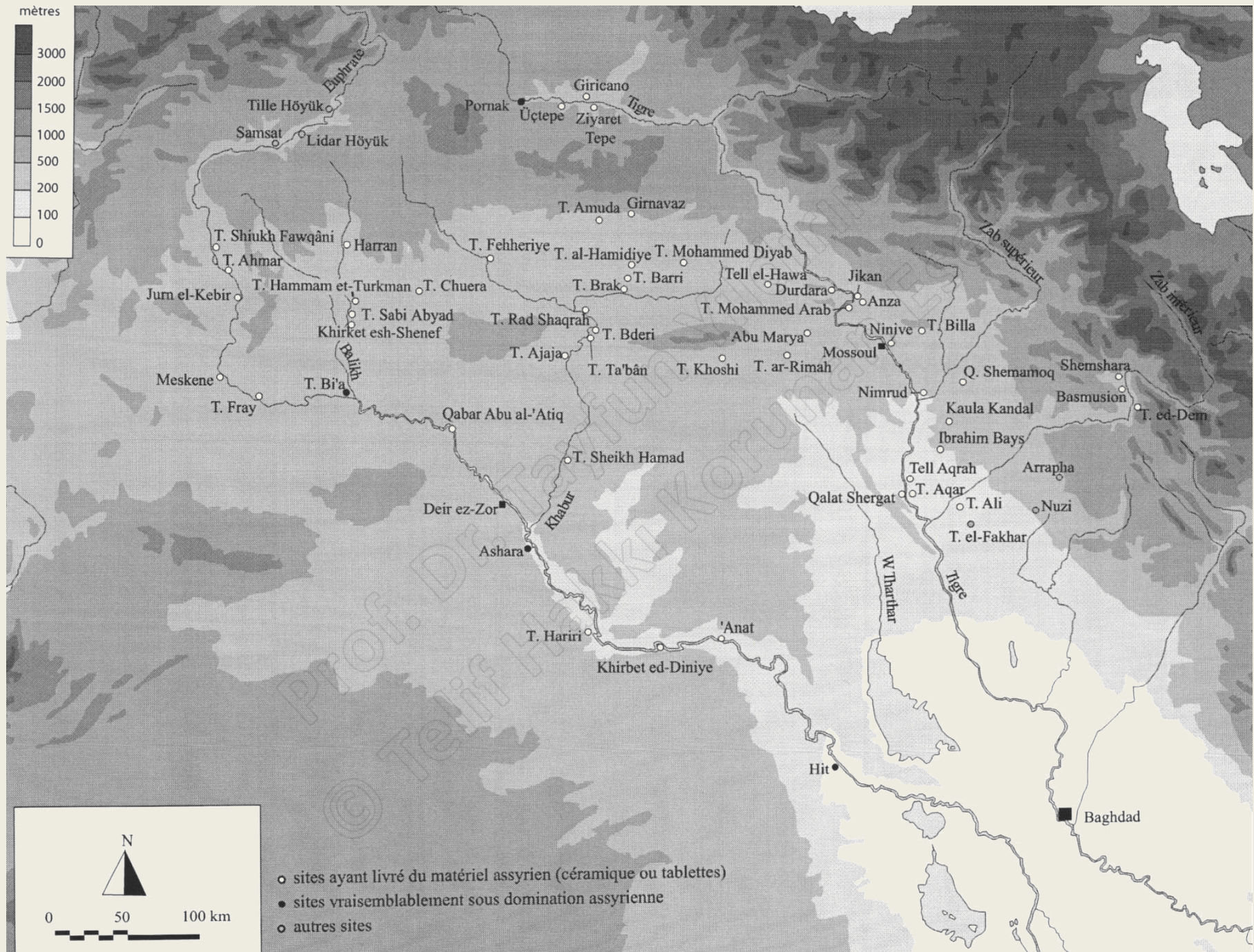


# PRT 224 Babil – Asur Arkeolojisi

## 13. Orta Asur Dönemi Siyasi Tarih, Kronoloji

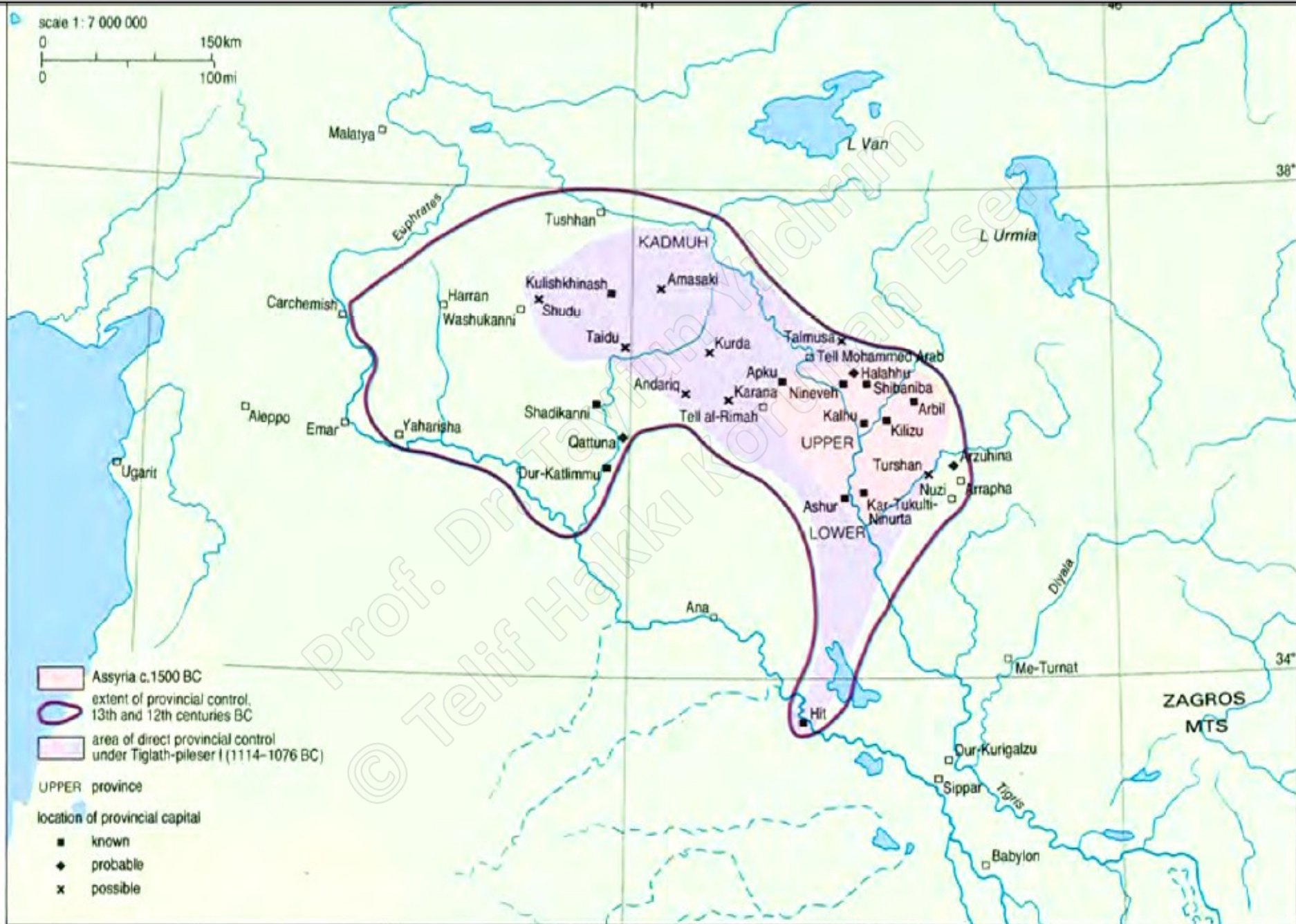


Orta Asur Yerleşimleri *Brown, B.den*

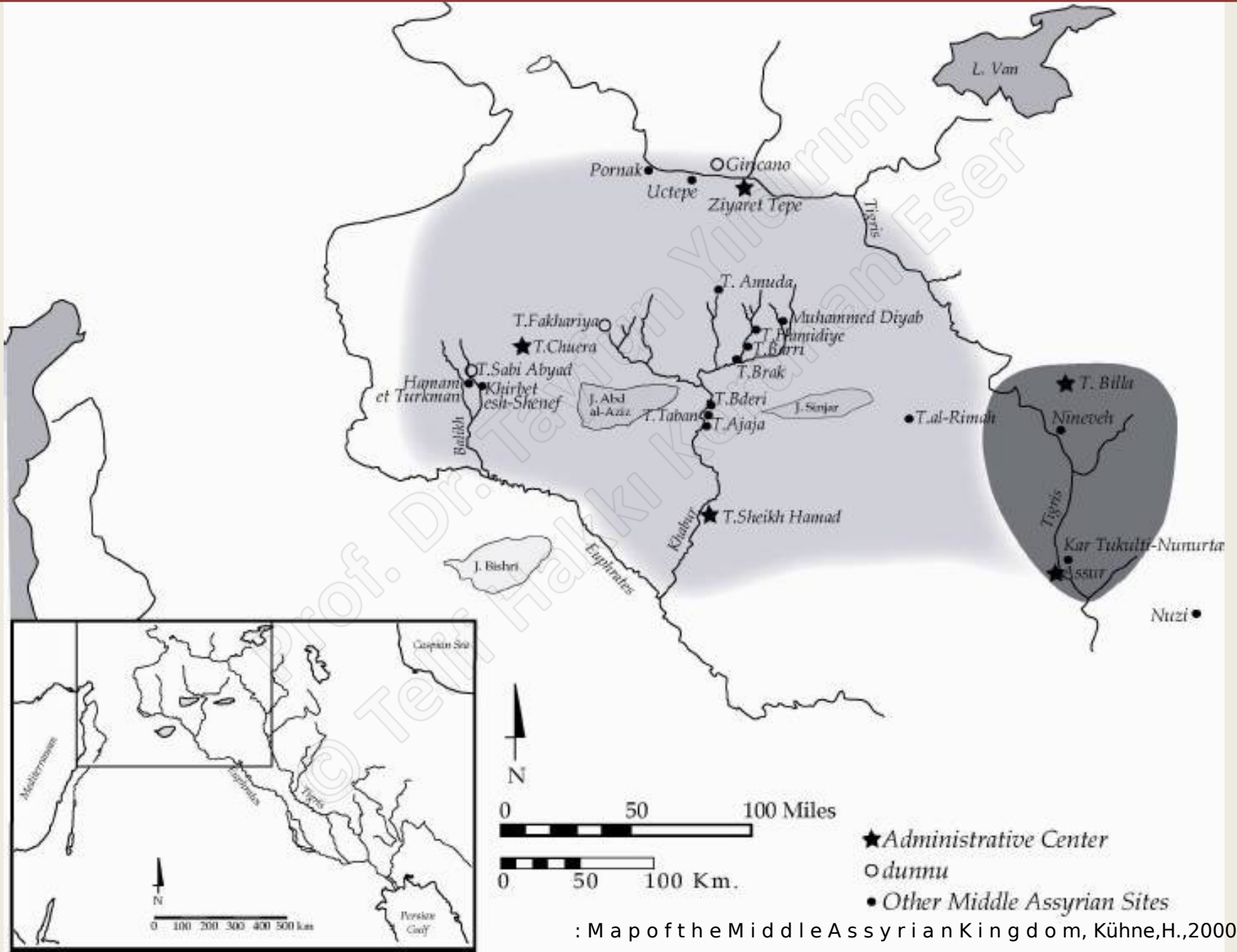


- sites ayant livré du matériel assyrien (céramique ou tablettes)
- sites vraisemblablement sous domination assyrienne
- ◻ autres sites

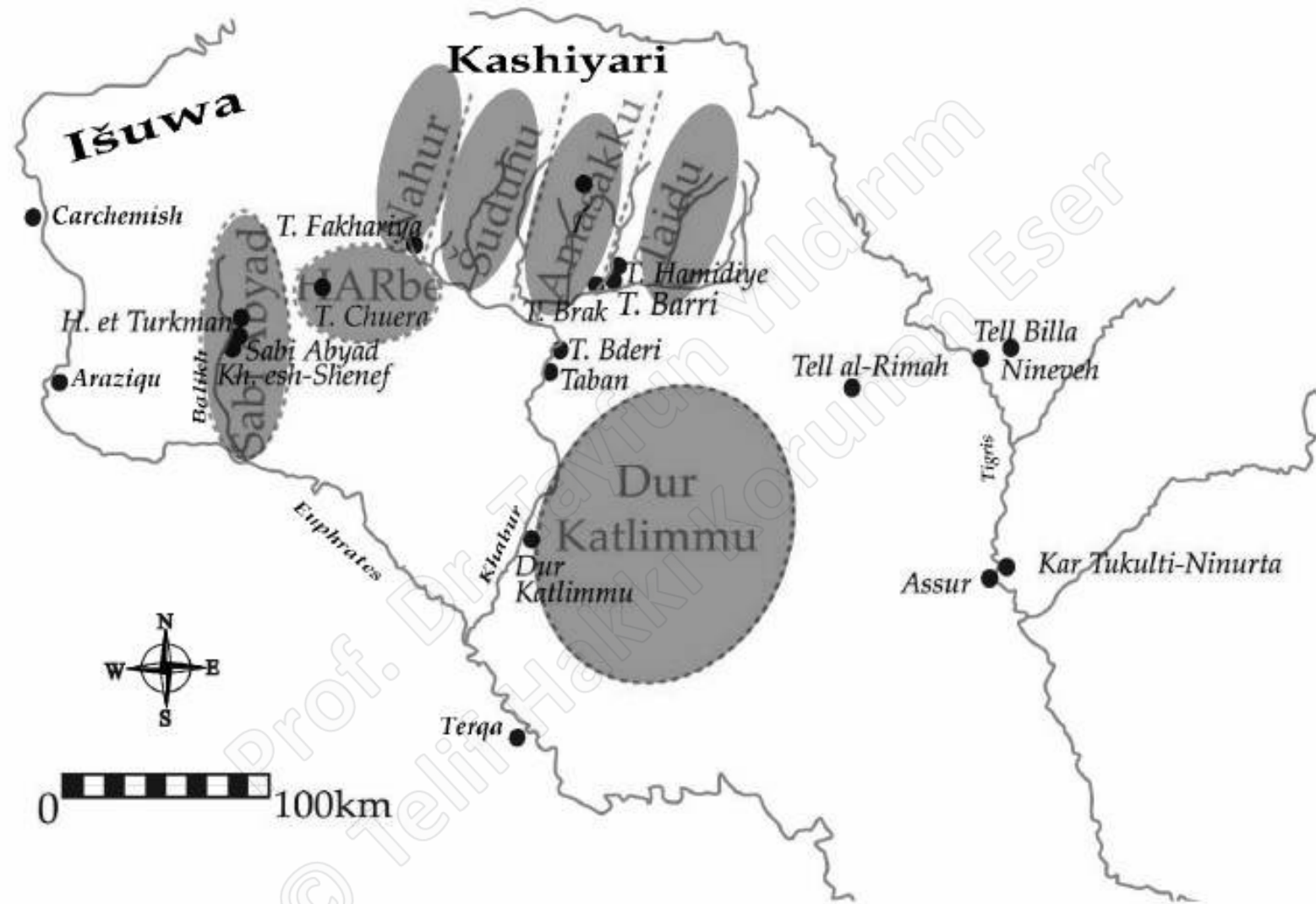
# Orta Asur Devleti



# Orta Asur Krallığı



: Map of the Middle Assyrian Kingdom, Kühne, H., 2000'den.



Kühne, H., 2000, fig.2

# Kral Listesi ve kronoloji

TABLE I	ASSYRIA	BABYLONIA	ELSEWHERE	
		79. Agum II (Agum-kakrime)	c. 1570	Marshili I
61. Puzur-Ashur III		711. Burna-Buriash I	c. 1510	
		712. Kashtiliashu III	c. 1490	Ea-gamil
		713. Agum III	c. 1465	Thutmosis III Amenophis II
69. Ashur-bel-nisheshu	1419-1411	715. Kara-indash	c. 1415	
		717. Kurigalsu I	c. 1390	
		718. Kadashman-Enlil I	c. 1370	Amenophis III
		719. Burna-Buriash II	c. 1350	Akhnaton Tutankhamon
73. Ashur-uballit I	1365-1350	720. Kara-hardash		
		721. Nazi-Bugash		
		722. Kurigalsu II	c. 1335	Hurpatis
74. Enlil-nirari	1329-1320	723. Nazi-Maruttash	c. 1310	
75. Arik-den-ili	1319-1308			
76. Adad-nirari I	1307-1275	724. Kadashman-Turgu	c. 1290	Urhi-Teshub Hattushili III
		725. Kadashman-Enlil II	c. 1275	
77. Shalmaneser I	1274-1245	727. Shagarakti-Shuriash	c. 1245	
		728. Kashtiliashu IV	c. 1230	
78. Tukulti-Ninurta I	1244-1208	729. Enlil-nadin-shumi	c. 1226	
		730. Kadashman-Harbe II	c. 1225	Kidin-Hurritash
		731. Adad-shuma-iddina	c. 1222	
		732. Adad-shuma-usur	c. 1200	
79. Ashur-nadin-apli	1207-1204			
80. Ashur-nirari III	1203-1198	733. Meli-Shipak	c. 1178	
81. Enlil-kudurri-usur	1197-1193	734. Marduk-apla-iddina I	c. 1165	
82. Ninurta-apil-Ekur	1192-1180	735. Zababa-shuma-iddina	c. 1157	{Shutruk-Nahhunte Kudur-Nahhunte
83. Ashur-dan I	1179-1134	736. Enlil-nadin-ahi	c. 1155	

Shuppi-  
luliuma I

MUZI

AHLAMU

LURISTAN BRONZES

The Kassite Dynasty: the pre-Babylon years . . . . . 1740-1595  
 formative years (unification of lower Mesopotamia). . . . . 1595-1460  
 the Kassites as an international power, I: Egyptian phase . . . . 1460-1340  
 II: Assyrian-Hittite phase . . . . . 1340-1230  
 III: Assyrian-Elamite phase . . . . . 1230-1155

# Siyasi Tarih

- Asur, M.Ö.14. yüzyılın ikinci yarısında Hitit Kralı Şuppiluliuma'nın Asur kaynaklarında Hanigalbat olarak bilinen Mitanni Devletini kendine bağlayınca , siyasi yönden tekrar Mezopotamya'ya egemen olmaya başlar. Siyasi boşluktan faydalanan Asur, bugünkü Kuzeye Irak topraklarını kapsayan bölgesel devletin merkezi haline gelir. Mitanni kralı Tuşratta'nın öldürülmesi sonucunda politik ve hanedanlık içi kargaşadan yararlanan **Assur-uballit**, Mitanni'nin doğusundaki bazı yerleşimleri ele geçirir. I.Assur-uballit, kral ünvanını kullanan ilk yöneticidir. Bir inşa kitabesinde kendine evrenin kralı ünvanı da verildiği anlaşılmaktadır. Assur-uballit yönetiminde Asur'un artan gücü, Amarna mektuplarında belli olmaktadır. Kral konumu gereği Mısır'dan daha fazla hediye talep etmektedir. Bu dönemde Babil'le yaşanan politik gerginlikler, krali evliliklerle çözümlenmeye çalışılır. Ancak kralın ömesiyle Babil'le tekrar çatışmalar başlar. Daha sonra tahta geçen **Enlil-Nirari** zamanında çekirdek bölgedeki topraklar korunmaya çalışılır. Sonraki kral **Arik-den-ili** kuzey ve doğudaki dağlık alanda bir takım etnik gruplarla mücadelesini sürdürür.

- Orta Asur krallığı, M.Ö.13. yüzyılın başından itibaren **I. Adad-Nirari** zamanında hem Kuzey Suriye, hem de Güney Mezopotamya içlerine genişleyerek bölgenin en güçlü devleti haline gelir. I.Adad-Nirari, Hitit ve Babil'in vasalı Hanigalbat üzerine seferler düzenler. Taidu, Nabula, Waşukanni gibi bölgedeki şehirleri ele geçirir. Taidu şehrinin arazi planını çıkarır ve saray yaptırır ve stelini diker. I.Adad-Nirari zamanında Asur siyasal açıdan kuzey Mezopotamya ya hakim olmaya başlamakla kalmamış, yüzyılın sonuna doğru kültürel açıdan atılımlarını da arttırmıştır. Daha sonra M.Ö.I.Bin'de Geç Asur İmparatorluğu'nun temelleri de bu dönemde atılmaya başlar. I. Adad Nirari, Asur kentinde geleneksel Mezopotamya özelliklerini yansıtan bir saray inşa ettirir. Daha sonra tahta geçen **I. Şalmaneser**, Mitanni ülkesini tarih sahnesinden silerek Kuzey Suriye'yi denetim altına alır. Belli şehirlere valilerini yerleştirir. Haburun kollarındaki yerleşimler denetim altında tutulur. Diğer taraftan I.Şalmaneser, Doğu Anadolu'da kabileler halinde varlıklarını sürdüren Uruatri ile de mücadele eder. İlk kez bu kral zamanında *Uruatri* adına rastlanmaktadır. Bu evrede kabileler halinde varlıklarını sürdüren Urartuların devlet haline gelmesi için 9. Asrı beklemek gerekecektir. Bu evrede özellikle Yukarı Dicle Bölgesinde garnizonlar kurularak bölge Asur'un bir parçası haline getirilir. Kutmuhi ülkesi kontrol altına alınır.



- Asur, Büyük kentlerin tarımsal ürün ihtiyaçlarını karşılayabilmek için öncelikle verimli toprakları olan bölgeleri kontrol eder. Bu arada Asur kentindeki Asur mabedini temellerine kadar yeniden inşa ettirir ve tapınağa bir anıtını diktirerek törenler düzenler. Daha sonra tahta geçen **I.Tukulti-Ninurta**, Nairi toprakları üzerine ekonomik amaçlı seferler düzenler. Bu dönemde büyük kentlerin inşasında ve tarım alanlarında çalışacak göçe tabi tutulmuş nüfusun arttığı görülür. Daha sonra kralın ilgisi güneye, sorunlu Babil topraklarına döner. Babil kralı IV. Kaştiliaş'ı yener ve Babil'e kendine bağlı yöneticiler atar. I.Tukulti-Ninurta Başkent Asur'un yakınına yeni bir krali kent kurar ve Kar-Tukulti Ninurta olarak adlandırır. Bu kentte saray ve kült yapıları inşa ettirir. Kralın özel olarak inşa ettirdiği bu kent, Asur kadar uzun ömürlü olmamıştır. Tukulti Ninurta, taht kavgaları sonucunda oğullarından biri (**Asur-nadin-apli**) tarafından öldürülür. Onun ölümünden sonra Asur tekrar zayıflamaya başlar. Kısa bir süre sonra Babil'in Asur'a saldırdığı görülür. Bu dönemde bütün Yakındoğu'yu etkileyen göç dalgalarının olduğu bilinmektedir. Asur, I.Aşşur-reş-işi zamanında tekrar toparlanma sürecine girer. Ancak bu seferde karşılarına kabileler halinde batıdan gelen Arami sorunu çıkacaktır. Arami baskıları arttıkça, bundan sonraki süreçte de Asur'un Kuzey Suriye'de yayılma politikaları büyük bir sorunla karşılaşacaktır.

- I.Tiglat-Pileser, tahta geçince öncelikle Arami sorunu ile uğraşır ve Fırat'ın diğer yakasına seferler düzenler. Diğer taraftan Zagroslardaki bazı gruplara karşı savaş açtığı bilinmektedir. Musul'un kuzeybatısındaki Apku'da yeni bir kraliyet merkezi inşa ettirir. Tiglat Pileser zamanında kuzeyden gelen Muşkilerde Asur'a sorun olur. Yıllıklara göre 20.000 kişilik ordusu ve beş kralı ile Muşkiler Torosların eteklerinde Kadmuğu bölgesinde Asur'a karşı gerçekleştirdikleri savaşı kaybederler. Kralın yıllıklara göre köprüler kurarak Fırat'ı geçtiğini ve Nairi ülkesinin 23 kralı ile savaştığını söylemektedir.Tiglat-Pileser'in yazıtları, onun aynı zamanda avcılığı seven bir kral olduğunu gösteriyor. Ayrıca kral, prizma yazıtında Asurdaki saray, tapınak, sur gibi inşaat ve restorasyon faaliyetlerini anlatmaktadır. Yıllıklara göre Tiglat-Pileser'in, Marduk-nadin-ahhe döneminde güneyde Babil'e karşı da üstünlük kurmayı başardığını görüyoruz. Bu dönemde Arami baskısı sonucunda Asur'un ciddi sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Tiglat-Pileser'in ölümünden sonra Orta Asur Dönemi eski parlak günlerinden uzaklaşır. Daha sonra tahta çıkan Aşur-bel-kala, II.Eriba-Adad ve IvŞamşi-Adad zamanında da Asur coğrafyasında problemlerin çözülemediği, I. Asur-nasirpal zamanında ise Yukarı Mezopotamya'daki toprakların kaybedildiği ve Asur için yeniden bir karanlık dönemin başladığı anlaşılmaktadır.



I. Tiglat-pileser'in Asur'da Anu -  
Adad Mabesinde bulunan 8 yüzlü  
prizma şeklindeki yazıtı.